

Κόμης Ματθαίος Ιωάννης von der Schulenburg (1661-1747) Στρατάρχης στην υπηρεσία της Ενετικής Δημοκρατίας

Μια αφήγηση της ζωής ενός Ευρωπαϊκού επιπέδου «κοντοτιέρου» του 18^{ου} αιώνα

1. Προκαταρκτικές σημειώσεις

Το 1992 το μουσείο τέχνης στο Dusseldorf άνοιξε τις πύλες του για μίαν έκθεση με τίτλο «Η Δόξα της Βενετίας στο Βορρά», την οποίαν είχε ετοιμάσει με ιδιαίτερη προσοχή σε συνεργασία με το Κρατικό Μουσείο της Κάτω Σαξωνίας, στο Αννόβερο. Προς μεγάλην έκπληξη πολλών, η εισήγηση στην έκθεση αναφερόταν σε ένα στρατιωτικό ο οποίος, στη διάρκεια της ζωής του, απέκτησε μίαν από τις σημαντικότερες συλλογές πινάκων του 18^{ου} αιώνα μέσα σε σχετικώς σύντομο διάστημα 20 περίπου ετών: Πρόκειται για τον Κόμη Matthias Johann von der Schulenburg, Κυβερνήτη του Emden και Delitz, Στρατάρχη της Ενετικής Δημοκρατίας.

Τα ακόλουθα αποτελούν μια συλλογή σύντομων αφηγημάτων για τη ζωή αυτού του ανδρός, που δεν είναι μόνον ένας πασίγνωστος και ένδοξος πρόγονος της οικογένειας Schulenburg αλλά και ένας από τους πλέον προβεβλημένους «κυνηγούς περιπετειών» (*condottiere*) του 18^{ου} αιώνα – αν και παρέμενε ένας πιστός πατριώτης.

2. 1661-1685, μόρφωση και εκπαίδευση

Ο Τριακονταετής πόλεμος είχε τελειώσει πριν από 13 χρόνια. Η secularized αρχιεπισκοπή του Μαγδεμβούργου είχε υποστεί σοβαρές καταστροφές από σειρά Σουηδικών επιδρομών αι από την πανώλη. Σε αυτό τον χώρο γεννήθηκε ο Ματθαίος- Ιωάννης, στο μικρό και σε κατάσταση πτώχευσης κάστρο του Έμντεν, ως ο πρωτότοκος υιός μιας παλαιόθεν καθιερωμένης οικογένειας. Μια από τις νεώτερες αδελφές του θα γινόταν η προσωπική σύντροφος του Πρίγκιπα Εκλέκτορα

του Αννοβέρου, που αργότερα στέφθηκε βασιλιάς της Αγγλίας και για τον οποίο θα ακούσουμε αργότερα.

Ο πατέρας του ήταν άτομο με περιορισμένα οικονομικά μέσα, μολονότι υπηρέτησε αργότερα σε σημαντικές θέσεις στην υπηρεσία των Μεγάλων Εκλεκτόρων του Βραδεμβούργου, όπως πρόεδρος της Βουλής του Μαγδεμβούργου και Χάλλε, καθώς και ιδιαίτερος Σύμβουλος στην Αυλή του Βραδεμβούργου με θέση Υπουργού Εξωτερικών (*Secretary of State*). Έτσι, παρά τις δύσκολες εποχές, ο πατέρας του Ματθαίου Ιωάννη κατάφερε να δώσει στα παιδιά του μίαν σχετικά καλή μόρφωση.

Ο Schulenburg μαθήτευσε αρχικά ιδιωτικώς με τον νεώτερο αδελφό του. Και οι δυο πήγαν να ακολουθήσουν μαθήματα σε «δημόσιο» σχολείο του Μαγδεμβούργου και ακολούθησε τριετής εκπαίδευση στο Πανεπιστήμιο του Helmstedt. Στη συνέχεια μετέβησαν μαζί στο Saumur (Γαλλία), όπου φοίτησαν επί τρία χρόνια στο τοπικό πανεπιστήμιο στα μαθηματικά, την Γαλλική και τα Λατινικά.

Κατ' αυτή την περίοδο, ο Λουδοβίκος ο 14^{ος} προσάρτησε στη Γαλλία τα εδάφη στα αριστερά του Άνω Ρήνου, περιλαμβάνοντας και το Στρασβούργο. Τα αδέρφια δεν βρήκαν ωστόσο λόγο να διακόψουν τις σπουδές τους. Παρέμειναν εξάλλου στο πανεπιστήμιο και στη διάρκεια της πολιορκίας της Βιέννης από τους Οθωμανούς, η οποία δεν έληξε παρά μόνον όταν προσήλθε σε βοήθεια το στράτευμα υπό τον βασιλέα της Πολωνίας και στη συνέχεια εθνικό ήρωα Ιωάννη Σομπιέτσκι, δίνοντας τη δυνατότητα στο Δούκα της Λορραίνης Κάρολο τον 5^ο να νικήσει τη μάχη της Βιέννης. Αντιθέτως, τα αδέρφια μετέβησαν στο Παρίσι το 1683 για να «συμπληρώσουν την κανονική και πολιτιστική τους εκπαίδευση». Το ταξίδι στο Παρίσι θα πρέπει να περιελάμβανε πολύ περισσότερα από αυτό και είχε συνάμα πολύ μεγάλο κόστος, αφού ο Schulenburg κρατήθηκε επί τρίμηνο στο Παρίσι, ώσπου ο νεώτερος αδελφός του να πληρώσει τα οφειλόμενα δίδακτρα.

Όταν, το 1684, επέστρεψε από το Saumur στο Emden, ο Schulenburg είχε την ευκαιρία, χάρις σε εισήγηση του Στρατάρχη Schönborn, να παρακολουθήσει από τη γαλλική πλευρά την πολιορκία του Λουξεμβούργου, μια περιοχή που ανήκε στις ισπανικές Κάτω Χώρες, και να επισκεφθεί τις οχυρώσεις μετά την κατάκτησή τους. Είναι πιθανό αυτό να ξύπνησε για πρώτη φορά το ενδιαφέρον του για τα πολεμικά.

3. 1685-1697, στην υπηρεσία της αυλής του Brunswick-Wolfenbüttel

Η ζωή για τον Schulenburg πήρε μια σοβαρότερη τροπή το 1685, όταν έγινε ακόλουθος στην αυλή του Brunswick-Wolfenbüttel. Ήταν η ίδια χρονιά που ο Λουδοβίκος 14^{ος} επιτέθηκε από δυσμών, υποχρελώνοντας τους Γερμανούς στην

πρώτη τους μάχη σε δύο μέτωπα επειδή, παρά την ήττα τους στη Βιέννη, οι Οθωμανοί Τούρκοι σαφώς δεν επιθυμούσαν την ειρήνη. Από αυτή την περίοδο και πέρα, ο πόλεμος μεταξύ των Γάλλων και των Τούρκων απετέλεσε σημαντικό παράγοντα στη ζωή του Schulenburg. Παρά τις σαφείς επιθυμίες του πατέρα του και χωρίς την έγκρισή του, ο Schulenburg κατετάγη το 1686 στο στρατό του Δουκός του Brunswick και συνέχισε πολεμώντας με τον αυτοκρατορικό στρατό εναντίον των Τούρκων στην Ουγγαρία και το Siebenbürgen υπό τον Δούκα Κάρολο της Λορραίνης και την Πρίγκηπα Εκλέκτορα Εμμανουήλ της Βαυαρίας. Συμμετείχε επίσης στην εκπόρθηση του Βελιγραδίου το 1688.

Στο άλλο μέτωπο οι Γερμανοί υποχρεώθηκαν να ασχοληθούν με την Γαλλία, επειδή ο Λουδοβίκος 14^{ος} προκάλεσε τον πόλεμο του Παλατινάτου με στόχο να εξασφαλίσει τα αμφιβόλου νομιμότητας δικαιώματα για την κουνιάδα του "Madame", την περίφημη πριγκίπισσα Ελισσάβετ Καρλότα, γνωστή επίσης ως Λιζελόττε. Το γεγονός ότι ο Λουδοβίκος βρισκόταν αντιμέτωπος με τη συμμαχία μεταξύ του αυτοκράτορα, της Αγγλίας, της Ολλανδίας και της Ισπανίας, δεν τον απέτρεψε από του να καταστρέψει το Παλατινάτο το 1688, κατεδαφίζοντας σχεδόν όλα τα κάστρα επί του Ρήνου, περιλαμβάνοντας αυτό της Χαϊδελβέργης και, τον επόμενο χρόνο, τους βασιλικούς τάφους στην Spreyer.

Οι πολεμοχαρείς Γάλλοι έπεισαν τον Schulenburg να επιστρέψει από τα Βαλκάνια. Όντας τώρα αφοσιωμένος την στρατιωτική του καριέρα επειδή τον ικανοποιούσαν και τον ενθουσίαζαν οι κατακτήσεις, προχώρησε με το δικό του πεζικό, που ήταν μέρος του αυτοκρατορικού στρατού του Brunswick, στην περιοχή του Ρήνου και της Φλάνδρας. Καθ' οδόν, το 1689, ο ίδιος και οι στρατιώτες του βοήθησαν στην επανάκτηση του Mainz, ενώ συμμετείχαν και στην πολιορκία και κατάκτηση της Βόννης. Γνωρίζουμε σήμερα ότι άλλα δυο μέλη της οικογένειας, που επρόκειτο αργότερα να καταστούν πολύ επιτυχημένα, συμμετείχαν στην επίθεση κατά της πόλης που θα γινόταν μια μέρα η πρωτεύουσα της χώρας.

Το 1690 ο Schulenburg προήχθη στο βαθμό του ταγματάρχη και ανέλαβε διπλωματικές αποστολές από τον Δούκα του Brunswick-Wolfenbüttel. Μια από αυτές ήταν να αποτρέψει την ανάρρηση του αντιπάλου Δουκάτου του Brunswick-Lüneburg, που ανήκε στον Οίκο του Ανοβέρου, στη θέση του Εκλέκτορα της Ιερής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Όπως γνωρίζουμε, απέτυχε σε αυτή την αποστολή και η θέση του Εκλέκτορα αποδόθηκε το 1692 στον αντίπαλο.

Κατά πάσαν πιθανότητα δεν προσπάθησε πολύ να εκτελέσει την αποστολή του αυτή επειδή η αδελφή του, Ehrengard-Melusine, ακόλουθος της πριγκίπισσας, είχε «πολύ

καλές σχέσεις» με τον Πρίγκιπα Γεώργιο-Λουδοβίκο του Αννοβέρου, δηλαδή των Brunswick-Lüneburgs. Η Melusine ήταν πολύ αφοσιωμένη στο ρόλο της ως προσωπικής συντρόφου. Στο κάτω-κάτω, ο κληρονομικός πρίγκιπας θα γινόταν σε λίγο πρίγκιπας-εκλέκτορας, Εκλέκτορας και αργότερα Βασιλέας Γεώργιος ο 1^{ος} της Αγγλίας. Του έδωσε τρεις κόρες (ως τον 20^ο αιώνα, οι γυναίκες αυτές παρέμεναν στην οικογένεια ως παιδιά της αδελφής των, δηλαδή ανεψιές τους). Η αποστολή της ζωής της ανταμείφθηκε με τον τίτλο της Αυτοκρατορικής Πριγκίπισσας του Eberstein. Προφανώς, ήταν πιθανότατα πιο ευχάριστο να είσαι υπήκοος ενός πρίγκιπα-εκλέκτορα παρά ενός απλού κληρονομικού πρίγκιπα.

Η αποτυχία αυτής της αποστολής δεν φαίνεται να έβλαψε τον Schulenburg επειδή, το 1693, ως συνταγματάρχη διοικητής των Δραγώνων του Brunswick, οδήγησε σε παρέλαση το σώμα του Brunswick – το σύνταγμα δραγώνων και δύο συντάγματα πεζικού – εμπρός στον βασιλέα Γουλιέλμο τον 3^ο της Αγγλίας.

Το 1697 – στη συνέχεια επανειλημμένων νικών με τους δραγώνους του επί των Γάλλων – παρακολούθησε το Συνέδριο Ειρήνης του Rejswijk, νοτίως της Χάγης, με το οποίο δόθηκε τέλος στον πόλεμο της κληρονομίας του Παλατινάτου και υπήρξε η απαρχή της ειρήνης μετά την ήττα του Λουδοβίκου 14^{ου}. Στη διάρκεια του Συνεδρίου πείσθηκε από τον Κόμη Tarin-Imperiali, εκπρόσωπο του Δούκα της Σαβοΐας, να μπει στην υπηρεσία του τελευταίου επειδή τελικώς επικράτησε ειρήνη στη δύση και φαινόταν να διατηρεί ακόμα όρεξη για στρατιωτικές ενέργειες.

4. 1697-1702, υπηρεσία στο στράτευμα του Δουκός της Σαβοΐας, στο Τορίνο

Στον 36χρονο Υποστράτηγο Schulenburg ανατέθηκε η διοίκηση ενός Γερμανικού συνάγματος πεζικού, με αποστολή να μεταβεί στο Πιεμόντε για να πολεμήσει τους αντάρτες του Walden, μια θρησκευτική κίνηση που ιδρύθηκε τον 12^ο αιώνα από τον έμπορο Petrus Waldus από τη Λυών της Γαλλίας. Η αποστολή κατέληξε σε μια αιματηρή μάχη το 1699. Για την ηθική υπεράσπιση του Schulenburg οφείλει να σημειωθεί ότι η μάχη δεν οφείλετο σε θρησκευτική διαφωνία αλλά στη άρνηση των ανταρτών να πληρώνουν φόρο άλατος, κάτι που ο Δούκας της Σαβοΐας δεν ήταν δυνατό να αγνοήσει.

Πρέπει τώρα να ρίξουμε μια σύντομη ματιά σε έναν άνθρωπο που έπαιξε εξαιρετικά σημαντικό ρόλο στη ζωή του Schulenburg, στον Πρίγκιπα Ευγένιο της Σαβοΐας.

Ανεψιός του καρδινάλιου Μαζαρίνου, του υψηλότερου σε θέση υπουργού της Γαλλικής αυλής, δεν του επιτράπη να υπηρετήσει στο Γαλλικό στρατό του

Λουδοβίκου 14^{ου} λόγω του χαμηλού του αναστήματος. Έτσι μπήκε στην υπηρεσία της αυτοκρατορίας όπου, το 1967 στην ηλικία των 34 ετών, ανέλαβε τη θέση του Ανώτατου Διοικητή του Αυτοκρατορικού Στρατού, μια θέση που εξακολούθησε να κρατεί ως το θάνατό του το 1736.

Η πρώτη συνάντηση μεταξύ των δύο ανδρών δεν υπήρξε ιδιαιτέρως φιλική. Ο Βίκτωρ-Αμαδέος, Δούκας της Σαβοΐας, μετέφερε την υποτέλειά του από τον Αυτοκράτορα στη Γαλλία, και αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο ο Schulenburg βρέθηκε στη μάχη του Κιάρι, στη βόρειο Ιταλία, υπηρετώντας στον πόλεμο τη Διαδοχής του Ισπανικού θρόνου με το γερμανικό του πεζικό στο στρατό της Σαβοΐας και πολεμώντας για τον βασιλέα της Γαλλίας Λουδοβίκο 14^ο κατά των Αυστριακών, εναντίον δηλαδή του υπό τον Πρίγκιπα Ευγένιο γερμανικού στρατού. Ηττηθείς και σοβαρά τραυματισμένος, αποχώρησε από την υπηρεσία της Σαβοΐας και απομονώθηκε για να γλύψει τις πληγές του. Ωστόσο, εξασφάλισε πριν από την αποχώρησή του να τον αντικαταστήσει ως Ανώτερος Διοικητής του συντάγματος Schulenburg στο στρατό της Σαβοΐας ο εξάδελφός του Levin Friedrich.

Ο Schulenburg ανεζήτησε μια θέση στον Αυτοκρατορικό Στρατό. Δεν το κατάφερε όμως, επειδή σε αυτόν υπήρχε ήδη ο Πρίγκιπας Ευγένιος.

5. Στην υπηρεσία του Εκλέκτορα της Σαξωνίας και του Βασιλέα της Πολωνίας

Ο Schulenburg υπηρέτησε ως Αντιστράτηγος στο στρατό της Σαξωνίας-Πολωνίας και πολέμησε για τον Αύγουστο τον Ισχυρό εναντίον του 20χρονου Καρόλου του 12^{ου} της Σουηδίας, ο οποίος είχε εξαπολύσει τον Μεγάλο Βόρειο Πόλεμο στη βορειο-ανατολική Ευρώπη. Υπό τη διοίκηση αρχικά του Διοικητή Steinau, οδήγησε επανειλημμένα το στρατό της Σαξωνίας στη μάχη σε πολωνικό έδαφος. Δεν ήταν όμως ευχαριστημένος από τη στρατηγική του διοικητή του ενώ, στη μάχη του Klissow, οι Σάξωνες ηττήθηκαν.

Ο βασιλέας της Πολωνίας δεν ήταν ιδιαιτέρως δυσαρεστημένος από τον Schulenburg. Απεναντίας, τον ονόμασε Ανώτερο Διοικητή του εφεδρικού Σαξωνικού-Πολωνικού στρατεύματος που πολεμούσε υπό τον Αυτοκράτορα τους Γάλλους και Βαυαρούς το 1702. Το 1703, με 8.000 στρατιώτες, πολέμησε πάλι για τον αυτοκρατορικό στρατό σε μάχες στη νότιο Γερμανία υπό τον αυστριακό Κόμη Styrum. Ηττήθηκαν στο Höchstadt από τους ενωμένους στρατούς Γαλλίας και Βαυαρίας - βρισκόμαστε ακόμα στην πόλεμο της Διαδοχής του Ισπανικού Θρόνου – που ήταν υπό τη διοίκηση του Πρίγκιπα Εκλέκτορα Μαξιμιλιανού-Εμμανουήλ της Βαυαρίας (ο Schulenburg είχε υπηρετήσει υπό τον τελευταίο στα Βαλκάνια 16

χρόνια πριν, περιλαμβανομένης της κατάκτησης του Βελιγραδίου!). Εδώ, και πάλι ήταν δυσαρεστημένος από τη στρατηγική του διοικητή του και έγραψε για να ενημερώσει για τις ανησυχίες του στον βασιλέα Κάρολο τον Ισχυρό και στον Ευγένιο της Σαξονίας, ο οποίος τον είχε νικήσει πριν τρία χρόνια στη βόρειο Ιταλία. Φαίνεται πως αυτό ήταν μια καλή ιδέα, γιατί δεν υπέστη αρνητικές επιπτώσεις λόγω της νέας του ήττας. Ο Αύγουστος ο Ισχυρός διέταξε τον εφεδρικό στρατό να επιστρέψει από τη νότιο Γερμανία το 1704 για διαφορετική αιτία – ήθελε να τον στείλει να πολεμήσει κατά των Σουηδών στην Πολωνία. Αυτό είχε ως συνέπεια να χάσει ο Schulenburg την ευκαιρία να συμμετάσχει στη δεύτερη μάχη του Höchstädt, όπου ο Πρίγκιπας Ευγένιος και ο Δούκας του Marlborough έδωσαν μια εντυπωσιακή επίδειξη του τρόπου συντριβής των Γάλλων και Βαυαρών. Δεν θα είχε ωστόσο πολύ χρόνο για αρνητικές σκέψεις για την απουσία του από τη μάχη αυτή, καθώς ήταν απασχολημένος με τις πολεμικές επιχειρήσεις στην Πολωνία. Όταν έφτασε εκεί, συνάντησε τους μεθυσμένους από τις νίκες Σουηδούς και έναν απολύτως αποκαρδιωμένο και στερούμενο κινήτρων στρατό Σαξωνίας-Πολωνίας. Στη συνέχεια μια αποτυχημένη προώθηση κατά της πόλης του Rosen, κατόρθωσε να οργανώσει καλά μελετημένη υποχώρηση προς τα δυτικά περνώντας τον ποταμό Oder, με λίγες σχετικά απώλειες, λαμβάνοντας πολλές συγχαρητήριες επιστολές για την προσπάθειά του, εκ των οποίων μία από τον Πρίγκιπα Ευγένιο. Στα τέλη του 1704 διεξήχθη ακόμα μια μάχη με τον κατά πολύ αριθμητικά ασθενέστερο στρατό του Καρόλου του 12^{ου}, την οποία όμως ο Schulenburg λίγο έλειψε να χάσει και πάλι, όταν ξαφνικά ο Κάρολος παραδόθηκε! Ο Αύγουστος ο Ισχυρός ονόμασε τον Schulenburg Στρατηγό του Πεζικού, επικεφαλής του Πεζικού της Σαξονίας, μιας και ο προκάτοχός του Steinau είχε προσχωρήσει στην υπηρεσία της Ενετικής Δημοκρατίας. Δεν ήταν ο μόνος Σάξονας πολέμαρχος που έφυγε για τη Βενετία εκείνη την εποχή.

Ο Schulenburg ήταν **επίσης** εκ φύσεως ερειστικός. Ο ίδιος και ο συνάδελφός του, Ανώτερος Διοικητής του Ιππικού της Σαξονίας, Κόμης Flemming, ήλθαν σε διαμάχη που οδήγησε σε μονομαχία, όπως ήταν σύνηθες την εποχή εκείνη, αν και αυτό δεν έλυσε τις διαφορές τους. Δεν μπορούμε όμως να τους το καταλογίσουμε, καθώς το πεζικό και το ιππικό πάντοτε είχαν τις μεταξύ τους διαφορές, ώστε η μονομαχία ούτως ή άλλως δεν θα έδινε λύση σε αυτές.

Στο μεταξύ οι Σουηδοί αρνούσαν να καταθέσουν τα όπλα. Ήθελαν να διώξουν από την Πολωνία τον Αύγουστο τον Ισχυρό, τον περιφρονημένο για αλλαγή πίστης, και το κατόρθωσαν στη μάχη του Fraustadt υπό τον διοικητή τους Rhenskjöld. Παρ' όλον ότι διπλάσιοι σε δύναμη από τους Σουηδούς, οι Σάξωνες υπέστησαν πολύ βαριά ήττα. Ο Schulenburg, πληγωμένος, εγκατέλειψε το πεδίο και ξεκίνησε μια

ανάκριση του εαυτού του δηλώνοντας: «Ο στρατός δεν έκανε τη δουλειά του». Όμως αποκαταστάθηκε πλήρως και του ανατέθηκε η Γενική Αρχηγία όλων των δυνάμεων που απέμεναν στην Σαξωνία. Υπεχώρησε προ των Σουηδών στη Θουριγγία και παρέδωσε τους στρατιώτες του στον Αυτοκρατορικό Στρατό και τον Πρίγκιπα Ευγένιο.

Η Συνθήκη του Altranstedt οδήγησε στην κατάρρευση του εκλεκτορικού συστήματος στην Σαξωνία. Ο Αύγουστος ο Ισχυρός υποχρεώθηκε να αποποιηθεί του θρόνου της Πολωνίας το 1706, αν και τον κατέκτησε εκ νέου τρία χρόνια αργότερα με τη βοήθεια της Ρωσίας. Ο Σουηδικός στρατός έθεσε την Σαξωνία υπό κατοχή και ο Σουηδός βασιλέας εγκαταστάθηκε στο Μείβεν. Ο Schulenburg δειπνούσε τακτικά με τον Βασιλέα της Σουηδίας, αυτό όμως δεν τον εμπόδισε να καταστρώσει ένα λεπτομερές σχέδιο, το οποίο παρουσίασε στους ηγεμόνες του, περιγράφοντας πώς θα μπορούσε να απαγάγει τον βασιλέα της Σουηδίας τη νύκτα με μερικούς δραγώνους και να εξαναγκάσει τους Σουηδούς να αποχωρήσουν από την Σαξωνία, υπό την απειλή να παραδοθεί ο βασιλέας τους στους Τσάρους στη Μόσχα. Αλλά ο Αύγουστος ο Ισχυρός δεν συμφωνούσε με την καθαίρεση του εξαδέλφου του με αυτό τον τρόπο (οι μητέρες των δύο μοναρχών ήταν αμφότερες κόρες του βασιλέα της Δανίας).

Ο Schulenburg άρχισε να ταξιδεύει, επισκεπτόμενος πρώτα τον Πρίγκιπα Εκλέκτορα του Αννοβέρου, για να τον ευχαριστήσει για την εκ μέρους του παροχή ασύλου στην περίπτωση που οι φήμες πως επρόκειτο να παραπεμφθεί σε στρατοδικείο στη Σαξωνία λόγω της ήττας στο Fraustadt θα αποδεικνυόταν αληθινές. Η προσφορά έγινε πιθανόν για οικογενειακούς λόγους. Υποθέτω πως η αδελφή του Schulenburg, Eherengard-Melusine, είχε ψιθυρίσει την ιδέα στο αυτί του πρίγκιπα σε κατάλληλη στιγμή. Και δεν θα είχε μεγάλο πρόβλημα να τον πείσει επειδή ο εξ Αννοβέρου πρίγκιπας επιθυμούσε σφόδρα να αποκτήσει υψηλότερη κοινωνική θέση, ώστε δεν θα ήταν πιθανόν πολύ δυσαρεστημένος από την πτώχευση των Μπαρόκ γυναικοκατακτητών στη Δρέσδη.

Ο Schulenburg πέρασε τα επόμενα χρόνια στη Φλάνδρα με τον Πρίγκιπα Ευγένιο και τον Δούκα του Marlborough. Σε αυτή την περίοδο έγινε αριθμός αποφασιστικών μαχών στις οποίες αρχικά ενήργησε ως σύμβουλος. Αλλά οι υπεύθυνοι δεν επιθυμούσαν να αποξενωθούν εντελώς από τα προσόντα του, με συνέπεια να ονομαστεί Ανώτερος Διοικητής των μονάδων της Σαξωνίας στον Αυτοκρατορικό Στρατό και ηγήθηκε 40 των ταγμάτων πεζικού στην περίφημη μάχη του Malplaquet στο Βέλγιο – όπου τελικά πέτυχε μια νίκη.

Αν και ο Λουδοβίκος 14^{ος} είχε κουραστεί από τους πολέμους, ο πόλεμος της Ισπανικής Διαδοχής συνεχίστηκε με την κατάληψη της Φλάνδρας και στρατιωτικές κινήσεις εκεί, χωρίς να ληφθεί κάποια απόφαση. Αυτό πρέπει να ήταν μια πολύ απογοητευτική περίοδος για τον Schulenburg, ειδικά επειδή ο επανεγκατασταθείς στο θρόνο βασιλέας της Σαξωνίας ονόμασε τον Κόμη Flemming Ανώτερο Διοικητή των Σαξωνικών δυνάμεων. Ο Schulenburg αποφάσισε πως δεν θα του ήταν δυνατό να υπηρετήσει υπό αυτό τον δυσάρεστο άνθρωπο του ιππικού και αντίπαλο μονομαχίας. Παραιτήθηκε συνεπώς της υπηρεσίας στο στρατό Σαξωνίας-Πολωνίας και του προσφέρθηκε το ποσό των 12.000 γερμανικών ταλήρων ως δώρο εκ μέρους του Αυγούστου του Ισχυρού.

6. 1711-1715, περίοδος ανεργίας

Ο Schulenburg ξεκίνησε την αναζήτηση νέας υπηρεσίας σε διάφορες ευρωπαϊκές πρωτεύουσες. Διαπραγματεύθηκε με την αυτοκρατορική αυλή αλλά χωρίς αποτέλεσμα. Ήταν παρών στην στέψη του αυτοκράτορα στη Φραγκφούρτη το 1712 και μετά ταξίδευσε ξανά στη Βιέννη, στη Φλάνδρα και στις Γαλλικές συνοριακές θέσεις, όπου οι Γάλλοι των υποδέχθηκαν ως σεβαστό διοικητή και ευχαρίστως του έδειξαν τις συνοριακές τους οχυρώσεις. Στη συνέχεια μετέβη στη Χάγη και το Λονδίνο. Και εκεί οι διαπραγματεύσεις του υπήρξαν ανεπιτυχείς. Αντιθέτως, η παρουσία του εκεί παρανοήθηκε επειδή συνδέθηκε με το συντηρητικό κόμμα των Tories και ο Marlborough υποχρεώθηκε να τον διασώσει! Μολονότι ο Haendel βρισκόταν στο Λονδίνο και ο εξ Ανοβέρου Βασιλέας Γεώργιος ο 1^{ος} και η σύντροφός του Ehrengard-Melusine von der Schulenburg δεν είχαν ακόμα φτάσει εκεί, ο Schulenburg επέστρεψε στα κτήματά του. Τον επισκέφθηκε εκεί πολλές φορές ο Gottfried Leibniz (1646-1716), ο οποίος θεωρείται ο τελευταίος διεθνής διανοούμενος. Όμως ο Leibniz είχε επαφή και με άλλους χίλιους του καιρού του, ώστε η φιλία του με τον Matthias Johann δεν μπορεί να θεωρηθεί αποκλειστική! Ο Schulenburg επισκέφθηκε κατ'επανάληψη τη Βιέννη. Σε μια από αυτές τις επισκέψεις, ο 52χρονος κόμης παρακάλεσε τον Πρίγκιπα Ευγένιο να κανονίσει να γίνει δεκτός στην αυτοκρατορική υπηρεσία. Ο πρίγκιπας αρνήθηκε ευγενικά, πιθανό επειδή δεν επιθυμούσε έναν ανταγωνιστή να εργάζεται υπό την δική του σημαία, πράγμα κατανοητό όταν σκεφτούμε την σημερινή πολιτική σκηνή.

Με ένα ολόκληρο βιογραφικό που υπεδείκνυε τον στόχο να υπηρετήσει υπό τον Αυτοκράτορα, δέχθηκε ασμένως την προσφορά που ήλθε το 1714 από τον Ενετό επιτετραμμένο στη Βιέννη, να γίνει ο διάδοχος του πρώην Σάξωνα-Πολωνού

Ανώτερου Διοικητή του, Steinau, στην υπηρεσία της Βενετίας. Η Ενετική Δημοκρατία ήταν σε πόλεμο με τους Οθωμανούς Τούρκους και είχε υποστεί διαδοχικές ήττες στην ξηρά και, ιδίως, στη θάλασσα. Οι διαπραγματεύσεις με τον Schulenburg ήταν μακροσκελείς επειδή η Ενετική Δημοκρατία δεν ήθελε να αποδεχθεί τους όρους του. Θα πρέπει ωστόσο να είχε αναγνωρίσει την υψηλή αγοραία αξία του, μια κίνηση πόκερ που αποδείχθηκε αργότερα ως εξαιρετικά διορατική. Πού αλλού στην Ευρώπη θα έβρισκε ένας ηλικιωμένος ειδικός στην στρατηγική εργασία; Παρ' όλον ότι πόλεμοι είχαν ανάψει παντού, υπήρχαν πολύ λίγες θέσεις για ένα ειδικό σαν τον Schulenburg εκείνη την περίοδο. Μόνον όταν η Βενετία είχε ηττηθεί επανειλημμένως από τους Οθωμανούς και ο Πρίγκιπας Ευγένιος παρενέβη κατάληξε μια συμφωνία. Ο Schulenburg εισήλθε στην υπηρεσία της Ενετικής Δημοκρατίας στις 15 Οκτωβρίου του 1715 με ετήσια αμοιβή 10.000 ενετικών σεκινίων, ως Στρατάρχης των Ενετικών δυνάμεων ξηράς, αρχικά για τρία χρόνια.

Την προηγούμενη μέρα, ο ίδιος με τις αδελφές και αδελφούς του ονομάστηκαν από τον Αυτοκράτορα Κάρολο τον 6^ο κόμηδες και κόμητες της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Θα πρέπει να ήταν μια ευχάριστη περίοδος για τον Αυτοκράτορα, καθώς ο κύριος αντίπαλός του, Λουδοβίκος 14^{ος}, είχε αποδημήσει πριν από έξη εβδομάδες.

7. 1715-1747, στην υπηρεσία της Ενετικής Δημοκρατίας.

Ο Schulenburg μετέβη στη Βενετία, όπου παρουσιάστηκε επισήμως στη Γερουσία και τον Δόγη, αλλά σύντομα διέκοψε τις τελετές για να συγκεντρωθεί στον πόλεμο συνεπεία μιας νέα απειλής εκ μέρους των Οθωμανών. Απαίτησε οι βενετικές δυνάμεις ξηράς να αυξηθούν από 18.000 σε 40.000 και οι αμυντικές προσπάθειες να επικεντρωθούν αρχικώς στο γύρω από το νησί της Κέρκυρας, το οποίο ανήκε την εποχή εκείνη στη Βενετία, ώστε να προστατευτεί η Αδριατική από Τουρκική εισβολή. Συνάντησε τις πρώτες διαφωνίες με τους πολιτικούς ηγέτες ενώ παρουσιαζόταν η συνήθης αντιπαλότητα μεταξύ πολιτικών και στρατιωτικών. Ταξίδεψε στην Κέρκυρα, όπου βρήκε απογοητευμένους στρατιώτες και μόλις αξιόμαχες οχυρώσεις. Στο διάστημα των επόμενων έξη μηνών κατάφερε να ανυψώσει το ηθικό των στρατιωτών και να βελτιώσει τις οχυρώσεις, μολονότι ήταν μια δύσκολη αποστολή λόγω τη έλλειψης ειδικών τεχνιτών,

Η μάχη με τους κατά πολύ ισχυρότερους Οθωμανούς ξεκίνησε στα μέσα Ιουλίου και κατέληξε την 21^η Αυγούστου 1716. Οι τύχες αυτού του πολέμου ήταν πολύ επισφαλείς και απειλούσαν να στραφούν κατά των Ενετών. Παρά τεράστιες

προσπάθειες εκ μέρους του Schulenburg, οι απώλειες ήταν σχετικά υψηλές. Στις 14 Αυγούστου, οκτώ Βρετανικά φορτηγά πλοία με 1.500 άνδρες έφτασαν ως ενισχύσεις. Προφανώς η αδελφή του Schulenburg, Eherengard-Melusine, χρησιμοποίησε και πάλι τα προσωπικά της μέσα για να πείσει τον Άγγλο βασιλέα να βοηθήσει τον αδελφό της. Οι άμυνες σταθεροποιήθηκαν μέσα στις αμέσως επόμενες μέρες, οι Άγγλοι έκαναν μια έφοδο και ο ίδιος ο Schulenburg οδήγησε τους στρατιώτες του σε έξη αντεπιθέσεις. Ως αποτέλεσμα οι Οθωμανοί έχασαν περίπου 5.000 άνδρες από τις δυνάμεις τους και έγινε ένα θαύμα! Τα πυρά πυροβολικού σιώπησαν τη νύκτα της 21^{ης} Αυγούστου. Όλοι πίστευαν πως οι Οθωμανοί θα εξαπέλυαν την τελική τους επίθεση. Ενετικές αναγνωριστικές περιπολίες εξέτασαν προσεκτικά τις σε εγκατάλειψη τουρκικές προφυλακές. Στις 22 Αυγούστου ο Schulenburg διαπίστωσε πως οι Τούρκοι αποχώρησαν βιαστικά από το νησί. Μετά μια πολιορκία 45 ημερών, οι Οθωμανοί είχαν χάσει 8.000 άνδρες και οι Ενετοί 1.500. Έκτοτε ο Schulenburg ήταν γνωστός ως ο Νικητής της Κέρκυρας.

Θα πρέπει φυσικά να αναρωτηθούμε για πιο λόγο οι Οθωμανοί εγκατέλειψαν την Κέρκυρα. Δεν μπορεί αυτό να οφειλόταν μόνο στο ότι οι Ενετοί υπό τη διοίκηση του Schulenburg πολέμησαν με γενναιότητα ή ότι μεγάλο μέρος του τουρκικού στόλου καταστράφηκε στην καταιγίδα που ενέσκυψε αιφνιδίως. Το γεγονός ότι ο Άγγλος βασιλέας προσέφερε βοήθεια δεν ήταν επίσης η κύρια αιτία. Ο αληθινός λόγος βρίσκεται πιθανόν στο γεγονός ότι πριν από δύο εβδομάδες ο Πρίγκιπας Ευγένιος κατάκτησε αποφασιστική νίκη έναντι της κύριας Οθωμανικής επιθετικής δύναμης στο Πετροβαραντίν των Βαλκανίων. Η Ευρώπη γιόρτασε δεόντως. Όστε η επιτυχία του Schulenburg επισκιάστηκε από αυτήν του Πρίγκιπα Ευγενίου. Έλαβε ωστόσο πολυπληθή συγχαρητήρια και η ετήσια αμοιβή του αυξήθηκε κατά 50% σε 15.000 ενετικά σεκίνια, και επιπλέον ένα τιμητικό ξίφος αξίας 8.000 δουκάτων. Η Γερουσία αποφάσισε την κατασκευή ανδριάντα προς τιμήν του από Ενετό καλλιτέχνη και αυτός στήθηκε στην Κέρκυρα εν ζωή του.

Πέρασε τα επόμενα δύο χρόνια στις Δαλματικές ακτές, καταστρέφοντας καταφύγια πειρατών. Αφοσιώθηκε επίσης στη βελτίωση των οχυρώσεων στη Δαλματία και την Αλβανία, που ανήκαν στη Βενετία εκείνη την εποχή, καθώς και στην αναδιοργάνωση του Ενετικού στρατού.

Ο 72ετής Schulenburg είχε την πρόθεση να αποσυρθεί τον Οκτώβριο του 1733, όταν ξέσπασε ο πόλεμος μεταξύ του βασιλείου τη Σαρδηνίας και της Αυστρίας. Εγκατέστησε και πάλι το στρατηγείο του στη Βερόνα. Μολονότι κράτησε τη Βενετία

εκτός του πολέμου, δεν κατάφερε να εμποδίσει την καταστροφή μερικών Ενετικών κτήσεων από Γαλλο-Σαρδηνιακά στρατεύματα.

Το 1734 ο αυτοκράτορας της Αυστρίας προσπάθησε να πείσει τον Schulenburg να υπηρετήσει μαζί του στην καμπάνια του πολέμου για τη διαδοχή της Πολωνίας (μεταξύ Αυστρίας και Ρωσίας). Ο Schulenburg όμως δεν δέχθηκε, θεωρώντας ότι όφειλε να μείνει πιστός στην Ενετική Δημοκρατία. Το 1736 ο βασιλέας της Πρωσίας προσπάθησε να τον ονομάσει Γενικό Διοικητή όλων των Πρωσικών δυνάμεων – και πάλι όμως χωρίς επιτυχία. Τον ίδιο χρόνο πέθανε ο Πρίγκιπας Ευγένιος.

Όταν τέσσερα χρόνια αργότερα, το 1740, πέθανε ο Βασιλέας της Πρωσίας Κάρολος ο 6^{ος}, εξερράγη ο πόλεμος για τη διαδοχή του. Ο Schulenburg εγκατέστησε το στρατηγείο του στη Βερόνα ως Στρατάρχη. Για άλλη μια φορά η Βενετία εξήλθε από αυτό τον πόλεμο χωρίς απώλειες, επειδή ο βασιλέας της Σαρδηνίας και πρώην Δούκας της Σαβοΐας ήταν με το μέρος των Αυστριακών και επειδή ο Schulenburg δεν υπηρετούσε τα συμφέροντα του συμπατριώτη του, βασιλέα Φρειδερίκου του 2^{ου} αλλά αυτά της Ενετικής Δημοκρατίας.

Χωρίς να αναμειγνύεται ενεργώς στις πολεμικές επιχειρήσεις, ο Schulenburg έζησε το υπόλοιπο των ημερών του στη Βερόνα, όπου πέθανε σε ηλικία 86 ετών.

Ετάφη με μεγάλες τιμές στη Βερόνα, ενώ αργότερα ανηγέρθη προς τιμήν του κενοτάφιο και μνημείο στον Ναύσταθμο Arsenale στη Βενετία, που είναι ακόμα σήμερα επισκέψιμο.

Ο Schulenburg υπήρξε ένας εντυπωσιακός άνδρας που απολάμβανε καλής υγείας, την οποίαν απέδιδε σε «μέτρο σε όλες τις απολαύσεις». Είχε αποφασίσει σε νεαρή ηλικία – για λογικούς λόγους – πως δεν θα παντρευτεί. Απέκτησε το 1719 ένα γιό με μια κυρία που ζούσε στην αυλή της Σαξωνίας, την βαρώνη von Bochum, αλλά το παιδί ήταν διανοητικά ανάπηρο και πέθανε στη Γερμανία το 1768. Η βιογραφία του από τον Werner von der Schulenburg, ένα μυθιστόρημα με τίτλο «Ο Βασιλεύς της Κέρκυρας» (Der König von Korfu), που εκδόθηκε γύρω στο 1950, έχει μάλλον χαρακτήρα ρομάντσου αντί να τον παρουσιάζει ως ηγέτη και πρότυπο ρόλου.

Είχε αξιοσημείωτη εκτίμηση της καλλιτεχνίας. Την εποχή του θανάτου του υπήρχαν 957 έργα της συλλογής του στο Παλάτι της Βενετίας.

Ο Schulenburg υπήρξε ένας από τους πλέον σημαίνοντες “κοντοτιέρους” του 18^{ου} αιώνα. Ήταν ό μως και ένας «condottiere» με πατριωτική χροιιά. Σε όλη του τη ζωή επιθυμούσε πάντα να υπηρετεί τον αυτοκράτορα, αλλά τον εμπόδιζε σε αυτό ο Πρίγκιπας Ευγένιος.

(Μετάφραση, Λεωνίδας Κόλλας)